

Förbättrat stöd till barn i samhällsvård

Debattartikel av Barnskyddsrådet i Uppsala län

UNT 20150218

Nu är det 2015, och vi har kommit en lång bit från de eländesskildringar kring barnhem som visas i filmer från förr i tiden. Men har barn som placeras utanför familjen det tillräckligt bra idag? Forskningen visar tyvärr på motsatsen.

De barn som bor i samhällsvård (till exempel familjehem eller HVB) har markant sämre hälsa och skolresultat än barn som bor hos sina föräldrar. Forskning om detta finns bland annat av Bo Vinnerljung, professor i socialt arbete vid Stockholms universitet. Barnskyddsrådet i Uppsala län vill lyfta de här problemen, och visa på några möjliga åtgärder.

Barn som bor i familjehem eller HVB har i stort liknande utbildningsambitioner, drömmar och kognitiva förmågor som andra barn. Trots detta visar det sig att de får lägre betyg än andra barn med samma begåvning, och uppnår lägre utbildning än andra barn med samma betyg.

Placerade barn är en högriskgrupp kring fysisk ohälsa, både före och under placeringen. De är vaccinerade i lägre grad, och har oftare kroppsliga symptom och obehandlade sjukdomar. Vartannat barn i en undersökningsgrupp bestående av denna grupp hade djupgående karies, en fjärdedel hade behov av glasögon. Barn som är placerade i samhällsvård använder också i högre grad psykofarmaka, har högre risk för suicidförsök/suicid eller för att bli förälder som tonåring.

Skolmisslyckanden utgör en riskfaktor för en rad problem. Placerade barn har nästan dubbelt så stor risk att inte få fullständiga betyg i årskurs 9. Det kan ibland vara svårt att se vad som lett till vad – skolproblemen kan i sig leda till ohälsa, men det kan också vara tvärtom.

En orsak till att dessa barn har sämre hälsa är helt enkelt att de har gått miste om annars rutinmässiga hälsoundersökningar. Undersökningen kan ha hamnat i skarven kring en flytt, eller det var kanske oklart vem som var ansvarig för att den skulle bli av.

När de väl kommer till en undersökning så finns det en mängd saker som inte är omhändertagna. Det har också ofta varit väldigt dålig, eller helt obefintlig kommunikation mellan socialtjänst och hälso- och sjukvården kring barnen. De hälsoproblem som uppmärksammas har ibland också förringats med psykologiska förklaringar.

Barnskyddsrådet i Uppsala län vill här lyfta fram tre åtgärder som kan ha god effekt på de placerade barnens och ungdomarnas hälsa och skolgång, vilka alltså är nära kopplade till varandra: stöd i skolsituationen, samordning kring hälsoundersökningar och hälsoläge och aktiva insatser till barnets ursprungliga familj.

SkolFam är en förebyggande arbetsmodell som nu finns i 21 kommuner i landet och som handlar om samverkan kring att stärka skolgången för familjehemsplacerade barn och unga i åldrarna förskoleklass till åk 7. Uppsala kommun arbetar med metoden. Barnskyddsrådet i Uppsala län applåderar detta, men menar att insatsen inte bör begränsas till de familjehemsplacerade i en viss ålder, utan även omfatta äldre elever och de som är placerade i andra former, t ex HVB. Dessa har minst lika stort behov av insatser kring skolan. Insatser bör förstås också finnas i alla kommuner i Uppsala län.

Inom SkolFam får barnen tillgång till specialpedagog och olika slags relevant behandling, till exempel avslappningsträning eller känsloreglering. Det erbjuds också stöd till lärare och familjehem – till exempel att inte ha för låga förväntningar på eleverna, vilket kan dra ner resultaten.

Nu i början av februari lades ett förslag fram till tjänstemän inom kommunerna och landstinget i Uppsala län om en insats på hälsoområdet för dessa barn. Förslaget innebär att socialtjänsten är fortsatt ansvarig för att samla in tidigare journaler, därefter går hälsoansvaret över till en samordnare på landstinget som ser till att undersökningar sker, och tar in material från dessa. Undersökningarna ska ske i så hög grad det är möjligt i den kommun barnet bor, helst av barnläkare som har kunskap och erfarenhet inom området. En särskild kompetens har betydelse för att alla de problem som kan finnas hos barnen ska upptäckas.

Även om det finns skäl att placera ett barn utanför sin ursprungsfamilj, så har familjen i de allra flesta fallen ändå stor betydelse för barnet. För barnet är det ofta viktigt att känna att mamma och/eller pappa har accepterat placeringen. I en hel del fall ska barnet efter en tid komma tillbaka till sin ursprungliga familj. För att det ska fungera behöver familjen få hjälp och stöd i hur det ska fungera. Annars är risken stor att det

blir ett misslyckande när ungdomen kommer hem igen. Detta ansvar bör delas mellan socialtjänst och det aktuella HVB-hemmet.

I de fall där placeringen är långvarig eller rentav permanent är det också viktigt att arbeta med kontakten mellan barnet, det ställe barnet bor på och ursprungsfamiljen. Det är även viktigt att ge stöd till ursprungsfamiljen kring den speciella situation det innebär att ha ett barn placerat. Inom ett forskningsprojekt med syfte att undersöka stöd till ursprungsfamiljen som pågår i Solna, Sollentuna och Järfälla kommuner visar det sig att barnen ofta oroar sig för hur det går för föräldrarna, och att föräldrarna ibland inte visste varför deras barn var omhändertaget. Föräldrar önskade prata till exempel om hur de kan vara delaktiga i barnets vardag, om hur det är att vara förälder på avstånd och om att skiljas från sitt barn.

Vi ser fram emot det kommande beslutet om samordning kring hälsoundersökningar och hoppas att fler kommuner i länet utvecklar sitt arbete med skolan och de familjer som får ett barn omhändertaget.

Barnskyddsrådet i Uppsala län är övertygade om att dessa arbetssätt kan bidra till att förbättra samhällets möjligheter att vara det stöd som barnen och ungdomarna behöver för att må bra och att de också effektiviserar de insatser som redan görs idag.

Lisa Skiöld, ordförande i Barnskyddsrådet i Uppsala län och barnombudsman i Uppsala

Barnskyddsrådet i Uppsala län

Barnskyddsrådet i Uppsala län består av representanter från socialtjänsten, Akademiska barnsjukhuset, Barnahus, Uppsala Universitet, BUP, grundskolan, förskolan, elevhälsan, Barnombudsmannen i Uppsala, Rädda Barnen, Röda Korset, SUF-kunskapscentrum och rättsväsendet. Rådet bildades 2013.